



CREATING CONNECTIONS IV  
"CAN WE KEEP UP"

SEPTEMBER 2016  
LAJ AARNOUDSE

## INHOUDSOPGAVE

<b>Inleiding</b>	<b>3</b>
<b>De presenters van CreatingConnections IV</b>	<b>3</b>
<b>Leerdoelen van deze conferentie</b>	<b>4</b>
<b>Tijdens de conferentie komen onderstaande werkvormen aan bod</b>	<b>4</b>
<b>Inspanningen die verwacht wordt van de deelnemers:</b>	<b>4</b>
<b>Organisator CreatingConnections Conferences</b>	<b>4</b>
<b>Locatie CreatingConnections Conference IV</b>	<b>4</b>
<b>Programma Dag 1</b>	<b>5</b>
<b>Programma Dag 2</b>	<b>12</b>

## INLEIDING

“CreatingConnections” is een internationale conferentie over 'Attachment, Neuroscience en Emotions'.

Voor de vierde editie van deze conferentie hebben we tal van inspirerende, wereldberoemde onderzoekers en therapeuten uitgenodigd voor het geven van presentaties. Tijdens lezingen en master classes zullen zij duidelijk maken hoe zij aankijken tegen het onderwerp “Kunnen we het nog bijbenen?” en hoe hun visie in de praktijk kan worden toegepast.

### Houdt de emotionele binding in de toekomst nog wel stand?

De wereld verandert sneller dan ooit tevoren en er ligt een nog ingrijpendere technologische en ecologische vooruitgang in het verschiet. Zijn wij mensen wel in staat om deze veranderingen bij te benen? Onze evolutionair ontwikkelde hersenen kunnen niet op tegen de snelheid waarmee de veranderingen elkaar opvolgen. Welke invloed heeft dit op ons vermogen om ons aan onze omgeving aan te passen? Om te kunnen overleven hebben we emotionele binding nodig.

Er zijn tal van vragen die het waard zijn om in overweging te nemen:

Hoe kunnen we ons veilig en geborgen blijven voelen in een wereld waarin veranderingen elkaar steeds sneller opvolgen?

Raken wij steeds verder onthecht? Raken wij langzaamaan het vermogen tot emotionele binding kwijt?

Staan wij aan de vooravond van een tijdperk waarin we voornamelijk vertrouwen op technologie bij de bevrediging van onze elementaire behoefte aan emotionele binding?

Misschien is de belangrijkste vraag die wij als therapeuten en onderzoekers in overweging moeten nemen, op welke wijze wij mensen kunnen helpen die met moeite het hoofd boven water kunnen houden, zowel persoonlijk als in termen van relaties. Hoe kunnen we onze cliënten – nu en in de toekomst – helpen om hun veerkracht en hun vermogen tot emotionele binding te herstellen en te behouden, terwijl wijzelf ook steeds meer onder druk komen te staan.

### DE PRESENTERS VAN CREATINGCONNECTIONS IV

- Helen Fisher
- Pat Ogden
- Margaret Clark
- John Norcross
- Edward Tronick
- Harry Reis
- Leonhard Schilbach
- Jim Coan

## LEERDOELEN VAN DEZE CONFERENTIE

Iedere presenter heeft voor de keynote en masterclasses de leerdoelen geformuleerd.

Kenmerkend voor deze conferentie is dat therapeuten en researchers worden uitgenodigd om met de deelnemers te praten over het verband tussen gehechtheid, de wetenschappelijke onderbouwing daarvan en de behandeling van psychische problemen. De presenters bereiden zich voor door deel te nemen aan de denktank, daarna doen ze een gezamenlijke poging om deze samenhang begrijpelijk en inzichtelijk te maken voor het publiek.

## TIJDENS DE CONFERENTIE KOMEN ONDERSTAANDE WERKVORMEN AAN BOD

- Plenaire lezingen
- Masterclasses
- Interviews
- Paneldiscussies

## INSPANNINGEN DIE VERWACHT WORDT VAN DE DEELNEMERS:

- Wij verwachten van de deelnemers dat zij zich ingelezen hebben in de abstracts van de diverse lezingen. Het draaiboek wordt ter voorbereiding van de conferentie aangeboden aan de deelnemers.

## Contacturen

- *Donderdag 20 april 2016: 390 minuten = 6,5 uur*
- *Vrijdag 21 april 2016: 390 minuten = 6,5 uur*

## ORGANISATOR CREATINGCONNECTIONS CONFERENCES

Dhr. L.A.J. (Berry) Aarnoudse, internationaal erkend EFT TrainerSysteem-, gedrags-, clientgericht en kinder- en jeugd psychotherapeut  
Supervisor NVRG, VGCT en NVP  
Oprichter EFT Centrum Zuid Nederland, EFT Netwerk Nederland

## LOCATIE CREATINGCONNECTIONS CONFERENCE IV

De Efteling - Kaatsheuvel

## PROGRAMMA DAG 1

09.00-09.30 Inloop & Registratie

09.30-09.40 Opening CreatingConnections Conference door Jim Coan.

09.40 -10.30 **Lezing 1 door Pat Ogden**

### De uitdagende cliënt: interventies voor chronisch hechtingstrauma - een sensorimotorisch psychotherapeutisch perspectief

Chronisch hechtingstrauma verandert de psychologische, biologische en sociale werkelijkheid van overlevenden. Één van de gebieden die het meeste schade lijdt is het vermogen van getraumatiseerde individuen om gezonde relaties op te bouwen en te onderhouden. Overlevenden van hechtingstrauma ontwikkelen een fobie voor hechting, voor hechtingsverlies en voor hun eigen innerlijke ervaringen.

Houding, gebaren en bewegingsgedrag reflecteren en onderhouden de effecten van het hechtingsverleden en kunnen bij een therapeutische interventie direct worden aangepakt om onze cliënten te helpen bij het opbouwen van bevredigende relaties. Therapeuten zijn echter vaak bezorgd dat cliënten met vroeg hechtingstrauma te instabiel en dissociatief zijn, een lichaamsfobie hebben, niet goed functioneren of andere uitdagingen hebben die maken dat ze geen voordeel hebben bij een somatische aanpak.

In deze keynote gaan we in op de uitdagingen, risico's en beloningen van het integreren van het lichaam in de klinische praktijk bij deze populatie. Daarbij wijzen wij op de fysieke patronen die de effecten van chronisch hechtingstrauma en falende hechting ondersteunen. Fysieke patronen kunnen zich voordoen als de simultane of alternerende activatie van psycho-biologische systemen van verdediging en hechting.

Dr. Ogden licht toe hoe door herinneringen aan traumatische gebeurtenissen uit het verleden defensieve subsystemen in het geweer komen en hechtingsbehoeften ontstaan en wijst op lichaamsgerichte interventies voor het reguleren van deze opkomende gevoelens en welke nieuwe, adaptievere acties mogelijk zijn binnen de context van een relatie. De deelnemers leren om somatisch te werken, ter ondersteuning van processen van veilige hechting in het heden.

Sensori-motorische psychotherapie wordt geïllustreerd aan de hand van consultatiesessies met overlevenden van falende hechting.

### *Pat Ogden – Biography*

*Pat Ogden is a contemporary psychotherapist who developed an approach to therapy called sensorimotor psychotherapy. She founded the Sensorimotor Psychotherapy Institute, located in Boulder, Colorado. She is the director of the institute, which focuses on educating and training clinicians in sensorimotor therapy techniques used to address developmental, attachment, and trauma issues. Her 2006 book, Trauma and the Body: A Sensorimotor Approach to Psychotherapy, outlines her approach.*

*Ogden works as a trainer, consultant, and clinician, applying her psychotherapeutic and somatic techniques to various groups of people, including prisoners, trauma victims, and psychiatric patients.*

*Ogden developed sensorimotor psychotherapy in the 1970s as she began integrating elements of somatic therapy and psychotherapy in an effort to help her clients address their symptoms. Sensorimotor psychotherapy is a form of somatic psychotherapy that is influenced by neuroscience, cognitive and somatic approaches, attachment theory, and the Hakomi Method. Hakomi is a type of therapy that focuses on the connections between the body and mind through encouraging meditation and mindfulness.*

#### 10.40-11.20 **Lezing 2 door Edward Tronick**

**De consequenties voor ons zelfbesef in de veranderende wereld die onze capaciteit tot zingeving te boven gaat.**

De menselijke groei en ontwikkeling zijn onderworpen aan het opensysteemprincipe dat alle biologische systemen kenmerkt: het vergaren van energie en informatie om de coherentie en complexiteit van het eigen systeem te blijven vergroten, door constant en continu de interactie aan te gaan met de wereld. Faalt de informatiegaring, dan vallen de coherentie van het systeem en de complexiteit van de organisatie in duigen, wat in extremo leidt tot overlijden. In tegenstelling daartoe brengt succes groei en ontwikkeling tot stand, ondanks dat dit maar van korte duur is, wat echter onvermijdelijk is. Maar opensysteemtheorie is 'koud' en het menselijk functioneren en menselijke ervaringen zijn warm.

Edward Tronick presenteert een 'warme' versie van het eerste koude principe, in een fenomenologische, op ervaring gestoelde vorm: Mensen proberen continu om zingevende informatie te vergaren die hun eigen zelfbesef vergroot in relatie tot de wereld van hun medemensen en objecten en tot hun eigen zelf. Als ze daarin succes hebben ervaren zij de diepe voldoening dat zij deel uitmaken van de wereld, dat wat Jung en Davillier een 'numineuze ervaring' noemen, wanneer zij op unieke wijze succesvol zijn en daarbij gevoelens van expansie en verbondenheid hebben. Niet slagen in zingeving wordt ervaren als ominous en als het krimpen van het zelfbesef, wat in het denken van Klein gelijk staat aan de ervaring van vernietiging. Bij zuigelingen verloopt zingeving zonder gebruik van taal of symbolen, door middel van psychobiologische zingevingsprocessen, waaronder gedrag, neuro-endocriene processen en genetica; kortom, hun zingeving is gebaseerd op somatische systemen.

De psychobiologische zingevingsprocessen van zuigelingen blijven weliswaar ook op volwassen leeftijd in tact, maar daarnaast komen er andere krachtige processen op gang, zoals taal, zelfbesef en abstract denken. Zowel zuigelingen als volwassenen creëren zingeving door hun acties ten aanzien van de wereld en zijn daarin vaak succesvoller bij interactie met anderen. Sterker nog: wanneer hun de zingeving met anderen wordt ontnomen, slagen zij er niet om tot de vorming van een Identiteit te komen, zoals Erikson dat noemt; een zelfbesef dat de wereld overstijgt en integreert, vooral de socioculturele wereld. Daarnaast bieden anderen het individu

zingevende informatie en reguleringsbronnen waarmee zij hun zingevingsprocessen kunnen schragen.

Wanneer de opeenvolging en druk van gebeurtenissen en veranderingen een zodanige omvang en een zodanig ritme krijgen dat individuen deze niet meer met succes kunnen integreren in hun op dat moment coherente zelfbesef ten aanzien van de wereld, door Piaget wel een assimilatie- of coördinatiefout genoemd, worden velen helaas inflexibel, om nog het laatste stukje coherent zelfbesef te bewaren en de ervaring van vernietiging onder duim te houden en te bestrijden. Dit zou door Freud mogelijk een verdedigingshouding worden genoemd. Een andere mogelijkheid is dat zij incoherent en ontregeld raken, wat door Modell als een psychische catastrofe wordt gezien, het verbrijzelen van het zelfbesef ten opzichte van de wereld, een vorm van uiteenvallen. Hoe dit proces bij iemand ook verloopt, tegenwoordig zien we beide richtingen mogelijk als gebrek aan soepelheid in een bedreigende situatie.

Hoe wij met succes een coherent zelfbesef kunnen creëren terwijl wij met de uitdagingen worden geconfronteerd die ons zelfbesef te verduren krijgt blijft onduidelijk, maar er spelen op zijn minst processen van sociale betrokkenheid een rol in, net zoals de structuur die ouders hun zuigeling bieden en de bufferfunctie die zij daarbij vervullen in de confrontatie met de wereld, tussen en met alle medemensen. Deze structuur aanvaarden vraagt om dat wat Fonagy beschouwt als een gedeelde epistemische waarheid en het is een kwestie van leren hoe men de ander kan vertrouwen en vertrouwen kan bieden.

De voordracht zal worden geïllustreerd met video's van zuigelingen en kinderen die bezig zijn met zingevende ontmoetingen.

### Doelen

- De deelnemers maken kennis met het fundamentele principe dat ten grondslag ligt aan het functioneren van open biologische systemen, waaronder mensen.
- De deelnemers leren de ervaringseffecten kennen van succes of falen bij het vergaren van zingevingsinformatie over henzelf in verhouding tot de wereld en tot zichzelf.
- De deelnemers leren op welke manier psychobiologische systemen een onderdeel vormen van het zingevingsproces.
- De deelnemers maken kennis met het model mismatch-reparatie-match bij zingeving in de interactie zuigeling/volwassene-volwassene
- De deelnemers komen te weten wat sociale processen voor cruciale rol spelen voor de structuur van het psychobiologische zingevingsproces.

### Edward Tronick – Biography

*Edward Tronick promoveerde aan de Universiteit van Madison (Wisconsin), en voltooide daarna zijn postacademische opleiding aan de Harvard Universiteit. Hij heeft in de Verenigde Staten in adviesgroepen gewerkt bij het National Institute of Mental Health (NIMH),*

*het National Institute of Child Health & Human Development (NICHD), het National Institute on Drug Abuse (NIDA) en de National Science Foundation (NSF) en gelijksoortige adviesgroepen in het Verenigd Koninkrijk, Canada, Australië, Zwitserland en Nieuw-Zeeland. Hij heeft als adviseur gewerkt voor de McArthur Foundation en heeft onderzoeksfondsen toegewezen gekregen van de bovengenoemde NIMH, NICHD, NIDA en NSF en van de bedrijven Genzyme en Merck. Dr. Tronick heeft gewerkt als consultant voor het Women Infants Children programma (een nationaal gezondheids- en voedingsprogramma in de VS), voor de Wereldgezondheidsorganisatie en voor UNICEF.*

*Dr. Tronick is lid van de American Psychological Association. Hij heeft de Award for Excellence ontvangen van het Boston Institute for the Development of Parents and Infants. Het Napa Infant-Parent Mental Health Program, dat door dr. Tronick en dr. Kristie Brandt werd gerealiseerd en dat door laatstgenoemde wordt geleid, heeft de Best Program for Kids Award van de Amerikaanse National Association of Counties gewonnen.*

11.20-11.50 **Pauze; Hans en Grietje koek- en taartenbuffet**

11.50-12.40 **Lezing 3 door John Norcross**

**Werkzame relaties en responsiviteit binnen de psychotherapie: de weg naar een relationele wetenschap**

Uit klinische ervaring en gecontroleerd onderzoek blijkt steeds weer dat de therapeutische relatie evenveel invloed heeft op het resultaat van de therapie als de gekozen behandelmethode. In deze keynotetoespraak wordt ingegaan op meta-analytisch onderzoek en voorbeelden uit de klinische praktijk – bijeengebracht door een interdivisionele APA-taskforce – met betrekking tot (1) effectieve elementen van de therapeutische relatie en (2) effectieve middelen om die relatie aan te passen aan individuele patiënten. Ontdek hoe onderzoek en praktijk samenkomen in een relationale responsiviteit die aantoonbaar effect heeft op de werkzaamheid en efficiëntie van behandelingen.

**Doelen:**

- Vaststellen van minimaal 5 vormen van relationeel gedrag van de therapeut die de effectiviteit van de psychotherapie verbeteren
- Omschrijven van 3 dimensies van het matchen van patiënten die de uitkomsten van de behandeling verbeteren

*Biography John Norcross*

*John C. Norcross, PhD, ABPP, is Distinguished Professor of Psychology at the University of Scranton, a board-certified clinical psychologist, Adjunct Professor of Psychiatry at SUNY Upstate Medical University, and a Clinical Professor at The Commonwealth Medical College (TCMC).*

*At the University of Scranton, he teaches courses in clinical psychology, field experience, career development, and psychotherapy. He conducts research, advises students, supervises psychologists, and moderates the local Psi Chi chapter.*



*Author of the acclaimed self-help book Changeology, he has authored over 350 publications and has co-written or edited 22 professional books, principally in the areas of psychotherapy, clinical psychology, professional training, and self-change. Among them are Psychotherapy Relationships that Work, Insider's Guide to Graduate School in Clinical and Counseling Psychology, APA Handbook of Clinical Psychology (5 volumes), and Systems of Psychotherapy (now in its 8th edition).*

*His recent books, psychotherapy videotapes, graduate school modules, and therapy preference inventory can be found by clicking the links on the left.*

*Dr. Norcross is past-president of the American Psychological Association's Division of Psychotherapy and the Division of Clinical Psychology as well as the Society for the Exploration of Psychotherapy Integration (SEPI). He has served as an APA Council Representative and as a director of the National Register of Health Service Psychologists.*

*Among his awards are the Pennsylvania Professor of the Year from the Carnegie Foundation, the Distinguished Contributions to Education & Training Award from the APA, Fellow status in multiple associations, and election to the National Academies of Practice.*

13.40-13.30

#### **Lezing 4 door Harry Reis**

##### **De centrale rol van ontvankelijkheid binnen het relationele leven**

Mensen willen dat hun partners ontvankelijk zijn voor hun behoeften en wensen en als zij merken dat hun partners dat ook zijn, bloeien individuen en hun relaties in de meeste gevallen op. Relatiewetenschappers zijn er echter nog niet over uit wat ontvankelijkheid is en hoe het de ontwikkeling en het onderhouden van relaties beïnvloedt. Op zijn minst hebben ze er nog geen sluitende theorie over. In deze toespraak omschrijf ik onze pogingen om een algemene theorie op te stellen over ontvankelijkheid en illustreer die theorie met empirisch bewijsmateriaal. De theorie richt zich zowel op gedrag als perceptie en geeft inzicht in de manier waarop moderne technologie nauwe relaties zowel kan ondersteunen als kan hinderen.

##### *Biography Harrie Reis*

*Harry Reis (born in 1949) is a professor of psychology at the University of Rochester. He has been a leading figure in the field of social psychology, credited with helping to launch the study of relationship science and notable for his contribution to theories of intimacy. His research encompasses emotional regulation, the factors that influence social interaction, and consequences of different socializing patterns for health and psychological well-being.*

*Reis received a B.S. from City College of New York in 1970 and a Ph.D. from New York University in 1975. He has served as president of the International Society for the Study of Personal Relationships and chair of the American Psychological Association's Board of Scientific Affairs, as well as executive officer and later, president of the Society for Personality and Social Psychology. In 2012, Reis was selected for the Distinguished Career Award from the International Association for Relationship Research. He was also the recipient of the 2009 Goergen Award for Distinguished Achievement and Artistry in Undergraduate Teaching. Among his other accomplishments, Reis was an editor for the Journal of Personality and Social Psychology (Interpersonal Relations and Group Processes) and later Current Directions in Psychological Science.*

*In particular, Reis investigates psychological processes that affect interpersonal relationships, intimacy, and attachment. His studies address gender and sex factors, dating variables, perspectives on partner responsiveness, principles of familiarity, and perceptions of similarity and dissimilarity. Much of his research is informed by his subjects' detailed, daily records of social activity. His research has been funded by the National Science Foundation, the National Institute of Mental Health, the National Heart, Lung and Blood Institute, Israel Science Foundation, and the Fetzer Institute. He was a Fulbright Senior Research Scholar in 1991.*

13.30-14.55 **Lunch break Grab & Go!**

15.00-16.00 **Masterclass 1 door Pat Ogden & Edward Tronick**

### Zingeving binnen de psychotherapie: een veranderingsaanpak op meerdere niveaus

Ieder moment dat wij waken, verwerken onze hersenen en onze lichamen talloze zintuigprikkelers uit de omgeving en beelden, gedachten, emoties, gevoelens en bewegingen vanuit ons innerlijk. In een fractie van een seconde vergelijken onze hersenen deze overvloed aan actuele gegevens met herinneringen aan ervaringen uit het verleden en wel via processen die zo complex zijn dat zelfs de knapste koppen ze niet volledig kunnen doorgronden. Het meest cruciale resultaat van deze vergelijking is om het volgende moment zo nauwkeurig mogelijk te kunnen voorspellen, zodat wij ons daar fysiek op kunnen voorbereiden. Onze voorspellingen over het volgende wat er zal gebeuren zijn gebaseerd op de zingeving die plaatsvindt door dat wat er in het heden gebeurt, geïntegreerd met verklaringen uit het verleden.

Zingeving en het voorspellen van de toekomst ontwikkelen zich lang voor de taalverwerving. Het hele organisme – zoals duidelijk blijkt uit het gedrag van zuigelingen – beschikt op elk niveau over processen voor zingeving, van de reticulaire formatie tot de neocortex, van motorische en sensorische/perceptuele systemen tot lichamelijke systemen, waaronder het autonome zenuwstelsel. Elk van deze niveaus kenmerkt zich door bepaalde soorten van zingeving en elk niveau heeft weer invloed op de andere niveaus, zodat zingeving op ieder moment van invloed is op de zingeving op een volgend moment.

Psychotherapie gaat over het veranderen van de zingeving die mensen op zichzelf loslaten. In deze workshop wordt ingegaan op de vele gezichten van zingeving, zowel in de theorie als in de klinische praktijk. Op grond van de still-face-onderzoeken naar de interactie tussen moeders en zuigelingen en de vorming van regulerende systemen onderzoeken wij zingeving zonder symbolen en kijken wij wat we kunnen leren van zuigelingen en hun interactie met anderen. Wij zullen onze mening uiteenzetten dat verschillende intrapsychische systemen binnen één individu constant tot een veelvoud aan vormen van zingeving leiden van moment tot moment, die weer de basis vormen voor onze ervaring over een coherent zelfbesef te beschikken. Wij zullen ook ingaan op het gegeven dat zingeving niet alleen voortkomt uit zelforganisatie en interne regulering, maar ook dyadisch wordt georganiseerd en gereguleerd in de interactie met anderen. Ook zullen wij aantonen

hoe een psychotherapeutische interventie ten aanzien van deze zingevingsprocessen eruit kan zien.

### Doelen

In deze masterclass kijken we naar hoe een geschiedenis van hechtingstrauma de zingeving beïnvloedt, zullen onderzoeksgegevens presenteren over lichamelijke zingevingsystemen (cortisol, autonoom zenuwstelsel, beweging en gedrag) en hoe direct met beweging werken in de klinische praktijk nieuwe betekenis kan ondersteunen.

Door middel van klinische voorbeelden en videofragmenten van interacties en psychotherapie zullen de presentatoren toelichten hoe therapie kan helpen om de zingeving van cliënten bij te stellen en hoe maladaptieve zingeving kan veranderen onder invloed van een dyadische relatie.

### 15.00-16.00 **Masterclass 2 door Harry Reis & Margaret Clark**

#### Bevorderen van intimiteit: strategieën die afkomstig zijn van de aantrekkelijke kant

Er zijn maar weinig mensen die een intieme relatie aangaan met als doel om conflicten te vermijden, maar de meest gebruikelijke interventies richten zich op het voorkomen of overwinnen van destructieve communicatie- en interactiepatronen. Deze technieken zijn weliswaar essentieel om paren in nood te helpen, maar richten zich maar op één kant van relaties, de aversieve kant. In deze masterclass staan wij op het standpunt dat het wegnemen van schadelijke invloeden weliswaar succes kan hebben, maar nog geen bevredigende relatie garandeert, laat staan een bloeiende relatie.

We bespreken manieren van aanpak die afkomstig zijn van de aantrekkelijke kant van relaties – de processen die beschrijven hoe partners in onderlinge samenwerking doelen met een positieve valentie nastreven.

We bespreken theorievoorbeelden en voorbeelden van onderzoeken waaruit blijkt dat aantrekkelijkheidsprocessen bijdragen aan de ontwikkeling en het behoud van intimiteit en aan het welzijn van iedere persoon die deel uitmaakt van de relatie.

We bespreken ook hoe elk van hen nieuwe interventiebenaderingen kan aandragen. In bredere zin is het doel van deze masterclass het stimuleren van interventiestrategieën die zich minder richten op de afbraak van romantische relaties en meer op manieren om ze laten opbloeien.

### 16.00-16.15 **Pauze**

### 16.15 – 17.15 **Deel 2 masterclass Pat Ogden en Edward Tronick**

### 16.15 – 17.15 **Deel 2 masterclass Margaret Clark & Harry Reis**

### 17.15 – 17.30 **Pauze**

17.30 -18.00 **“Wrap up of the day”**

Jim Coan kijkt met de sprekers van de conferentie terug op de lezingen,gelegenheid tot vragenstellen aan de presenters.

18.00 – 21.00 **Meet & Greet!**

De congresgangers worden uitgenodigd deel te nemen aan de Foodmarket en t feest in de Fata Morgana!

## PROGRAMMA DAG 2

09.30-09.40 **Opening dag 2 door Jim Coan & Terugblik op dag 1 van de conferentie.**

09.40-10.30 **Lezing 1 door Helen Fischer:**

**Lust; Romantiek; Hechting: De drang tot liefhebben, wie wij kiezen de toekomst van relaties**

Hoe beïnvloeden het internet en andere hedendaagse culturele normen onze wijze van liefhebben en hechting? Biologisch antropologe Helen Fisher spreekt over de door haar gemaakte hersenscans (met behulp van fMRI) van drie hersenstelsels die tijdens de evolutie zijn ontstaan ten behoeve van de voortplanting (seksuele drang; romantische liefde en hechting). Zij is van mening dat deze hersenstelsels zich gedurende 4 miljoen jaar geleidelijk hebben ontwikkeld en dus niet zomaar zullen veranderen onder invloed van het huidige internetdaten. Maar internet heeft wel invloed op hoe wij anderen versieren — via appjes, sms’jes, e-mails, sexting enzovoort. Op basis van de gegevens van 30.000 personen bespreekt ze de nieuwste versiertrend, die ze ‘slow love’ noemt. Meer en meer mensen hebben ‘friends with benefits’ (vriendschap met extra’s), doen aan langdurig daten of ‘samenwonen’ voor het huwelijk — zo leren ze een partner heel goed kennen voor ze trouwen. Vroeger was het huwelijk het begin van een relatie, nu is het vaak het eindresultaat. En ze is optimistisch over de toekomst. In haar onderzoek onder 1100 langdurig getrouwde Amerikanen stelde ze vast dat 81% van hen hun huidige echtgenoot of echtgenote zou hertrouwen. Vervolgens gaat ze aan de hand van nog meer fMRI-gegevens in op de hersengebieden die worden geassocieerd met langdurig relationeel geluk, met romantische afwijzing, liefdesverslaving en vreemdgaan en scheiding onder mensen.

Ten slotte stelt zij dat de meest ingrijpende sociale verandering niet het internet is, of ‘slow love’, maar het feit dat vrouwen over de hele wereld toetreden tot de groep die betaald werk verricht en de terugkeer van de mens naar patronen van romantische liefde en hechting die miljoenen jaren geleden zijn geëvolueerd.

*Biography Helen Fischer*

*Helen E. Fisher is a Senior Research Fellow at The Kinsey Institute, Indiana University, and Member of the Center for Human Evolutionary Studies in the Department of Anthropology, Rutgers University. From 1984 to 1994 she was Research Associate in the Department of Anthropology at The American Museum of Natural History. She received her PhD in Physical*

*Anthropology at the University of Colorado with a dissertation on the evolution of human female sexuality and the origin of the nuclear family.*

*She is currently studying the biological basis of personality and is a pioneer in examining the neurochemistry of leadership and innovation. Using data collected from her questionnaire, the Fisher Temperament Inventory Test, taken by 14 million people in 40 countries, as well as her knowledge of genetics, brain architecture (using fMRI) and neurochemistry, Helen discusses four broad styles of thinking and behaving associated with four specific brain systems. She gives detailed data on how to recognize and influence each temperament style and how individuals of each temperament dimension are predisposed to think, work, buy, innovate, follow and lead.*

*She is also widely known for her brain scanning studies of romantic love and attachment and for her cross cultural examination of human patterns of monogamy, adultery and divorce. She currently talks regularly on how the Internet is changing (and not changing) human patterns courtship, romance and pair-bonding.*

10.30-11.15

### **Lezing 2 door Margaret Clark**

**Flexibiliteit in relationele aandachtsfoci: Waarom het zo belangrijk is om nauwe relaties te laten groeien en bloeien**

Flexibiliteit in relationele aandachtsfoci: Wie heeft het? Hoe bevorder je dit?  
Waarom het zo belangrijk is om nauwe relaties te laten groeien en bloeien

Deze presentatie gaat over de flexibiliteit in relationele aandachtsfoci. Dit wordt gedefinieerd als iemands vaardigheid in het flexibel verschuiven van de aandachtsfocus binnen en tussen drie mogelijke aandachtsdoelen:

- een focus op de eigen partner en op hoe die partner kan worden ondersteund,
- een focus op het eigen zelf en hoe de partner het zelf kan ondersteunen en, heel belangrijk
- een gezamenlijke en gedeelde focus ten aanzien van stimuli uit de omgeving (bijv. zonsopgangen, voedsel, films) en gezamenlijke activiteiten (bijv. zingen, dansen, conversaties), waarbij gedachten over het zelf of de partner op zich naar de achtergrond verdwijnen.

Dergelijke flexibiliteit in de aandachtsfocus, gestuurd door flexibele, geactiveerde doelstellingen die in gang worden gezet door situationele factoren, wordt bepaald door een gevoel van veiligheid in de wereld en met partners. Er zal extra aandacht worden besteed aan wat er nodig is om dergelijke flexibiliteit op te brengen in de relationele aandachtsfocus en welke voordelen het heeft om dit te doen. Ook zal er besproken worden wat er verkeerd kan gaan en verkeerd gaat en hoe dit tot chronische zelfbescherming en zelffocus leidt. Er zal empirisch onderzoek worden gepresenteerd, waaruit naar voren komt hoe belangrijk een flexibele relationele aandachtsfocus is. Er zal speciale nadruk worden gelegd op splinternieuw onderzoek naar het belang van een gezamenlijke, niet-zelfbewuste en niet-partnerbewuste, naar buiten gerichte aandachtsfocus bij het beleven van prikkels (bijv. smaken, visuele indrukken) of bij gezamenlijke activiteiten (bijv. conversaties, sport), waarbij

geen van beide partners dringende behoeften heeft. Een dergelijke naar buiten gerichte focus versterkt ervaringen op manieren waar zowel individuen als relaties van profiteren.

#### *Biography Margaret Clark*

*Professor of Psychology, is considered one of the world's leading experts on personal relationships. She conducts research on how romantic relationships and friendships unfold over time and the reciprocal influences between such relationships and cognition, emotion, behavior, and personality.*

*The Yale professor directs the Clark Relationship Science Laboratory in the Department of Psychology. Her recent research investigated how expressing negative emotions can promote relationships, how optimal relationship-maintenance behaviors change over the course of a relationship, why low self-esteem undermines relationships, and how sharing activities intensifies sensory experiences.*

*Clark earned her Ph.D. at the University of Maryland in 1977. She taught at Carnegie Mellon University for 28 years before joining the Yale faculty in 2005. In addition to her academic appointments, she also serves as master of Trumbull College.*

*In 2015 Clark was elected to the American Academy of Arts & Sciences, one of the nation's most prestigious honorary societies. Her other honors include the 2014 Distinguished Career Award from the International Association of Relationship Research (IARR). In 1990 she received the IARR's Berscheid-Hatfield Mid-Career Award, the precursor to the Distinguished Career Award.*

*The author of numerous peer-reviewed publications, Clark has served as a senior editor for Psychological Science, the editor of the Review of Personality and Social Psychology, and associate editor for Emotion and Personality and Social Psychology Bulletin. She is the current president of the Society of Experimental Social Psychology and a past president of the Society for Personality and Social Psychology. She is an adviser to the Swiss National Science Foundation and The New School of Psychology, Herzlyia and has served on grant panels for United States-Israel Binational Science Foundation, the National Science Foundation, and the National Institute of Mental Health.*

11.15-11.45 **Coffee break**

11.45-13.30 **Lezing 3 door Leonhard Schilbach**

#### **De stap naar tweedepersoonsperspectief in de neurowetenschappen en neuropsychiatrie**

Nieuwe ontwikkelingen op het gebied van sociale neurowetenschappen en implicaties voor transdiagnostisch onderzoek naar psychiatrische stoornissen.

Ondanks de grote vooruitgang die geboekt is op het gebied van de sociale neurowetenschappen, zijn we pas net begonnen met het onderzoeken van de neurale mechanismen die ten grondslag liggen aan sociale interacties en die

paradoxaal genoeg kunnen worden gezien als de 'donkere materie' van de sociale neurowetenschappen. Recente conceptuele en empirische ontwikkelingen geven zonder uitzondering aan dat onderzoek naar sociale interacties in real-time op een interactieve manier moet worden uitgevoerd.

In deze lezing zal ik de theorie achter het tweedepersoonsperspectief toelichten en uitkomsten uit functionele neuro-imaging studies gebruiken om te pleiten voor de ontwikkeling van tweedepersoonsneurowetenschappen. Dit kan de neurowetenschap helpen om echt 'sociaal' te worden. Daarnaast zal ik aan de hand van data uit patiëntenonderzoeken aantonen dat sociale interactie ook relevant kan zijn om inzicht te krijgen in de neurobiologie van psychiatrische stoornissen die eerder te beschouwen zijn als contactstoornissen dan stoornissen die te maken hebben met sociale observatie.

#### Aan het einde van deze lezing zullen deelnemers:

- inzien dat sociale interactie een fundamentele rol speelt bij het definiëren van psychiatrische stoornissen en in de psychopathologische praktijk.  
  
bij het bespreken van sociale interactie, problemen in die sfeer kunnen zien als gevolg van psychiatrische stoornissen en als een risicofactor die mee kan spelen bij het ontwikkelen daarvan.
- recente ontwikkelingen kunnen beschrijven op het gebied van de sociale neurowetenschappen en hoe die hebben bijgedragen aan de mogelijkheden om sociale interacties in real-time te onderzoeken.
- het belang kunnen uitleggen van het onderzoeken van de neurale basis van de sociale vaardigheden die een rol spelen bij sociale interactie (in plaats van sociale observatie) voor onderzoek naar de neurobiologie van psychiatrische stoornissen.

#### *Biography Leonhard Schilbach*

*Leonhard Schilbach studied medicine at the University of Greifswald, the University of Technology Dresden, the University College London (GB) and Johns Hopkins University School of Medicine, Baltimore (USA). Afterwards, he qualified as a professor in the field of experimental psychiatry and social neuroscience at the University of Cologne. For his scientific achievements, he received several awards, including the Hans Heimann Award from the German Association for Psychiatry, Psychotherapy and Psychosomatics (DGPPN) in 2009 and the Barbara Wengeler Award from the Barbara-Wengeler-Stiftung in 2013. Since 2015 he is leading the Independent Max Planck Research Group for Social Neuroscience at the Max Planck Institute of Psychiatry in Munich.*

*Besides working as a clinician at the University Hospital Cologne, Leonhard Schilbach led a research group focusing on the neural mechanisms that underlie social cognition and social interaction. "My scientific interest in the brain emerged from my work as a psychiatrist and caring for patients. Additionally, I am interested in how human beings understand and make sense of each other," states Leonhard Schilbach. "Psychiatric diseases, such as autism, depression and social anxiety disorders, may disturb the patients' ability to interact with*

others. On the contrary, difficulties with interpersonal interactions can favor the development of psychiatric disorders.”

*In the new Outpatient Clinic for Disorders of Social Interaction at the Max Planck Institute of Psychiatry, Leonhard Schilbach and his team offer detailed diagnostics and individual therapies for adults suffering from social difficulties. Using a novel research approach that has become known as a “second-person neuroscience”, grounded in current philosophical and psychological considerations of the roles of social interaction for interpersonal understanding, he seeks to shed new light on social perception “from an interactor’s point of view”. “As psychiatric disorders are characterized by impairments of social interaction, we want to study commonalities and differences of disorder-associated neurofunctional alterations in the brain,” explains Leonhard Schilbach. “Furthermore, our findings might contribute to the assessment and prediction of treatment effects.*

13.00- 14.00 **Lunch break**

14.00-15.15 **Masterclass 1 door Helen Fischer**

**Lust, Romantiek, Hechting: De drang tot liefhebben, wie wij kiezen en de toekomst van relaties.**

In haar workshop/masterclass gaat biologisch antropologe Helen Fisher in op vier primaire manieren van denken en gedrag die gekoppeld zijn aan de hersenstelsels voor dopamine, serotonine, testosteron en oestrogeen. Met behulp van haar gegevens over 80.000 individuen onderzoekt ze waarom we wel verliefd worden op de ene persoon en niet op de andere, hoe personen van elke primaire temperamentdimensie waarschijnlijk zullen versieren, liefhebben en hechten – wat tot groot plezier en sterke conflicten leidt in deze primaire relatie en waarom bij elk van deze temperamentstijlen personen een andere vorm van liefdesverslaving vertonen.

#### **Doelen van de workshop**

- Persoonlijkheid beter leren begrijpen als een enorme combinatie van vier primaire manieren van denken en gedrag die samenhangen met vier primaire hersenstelsels: het dopamine-, serotonine-, testosteron- en oestrogeenstelsel.
- Leren begrijpen hoe paren met een verschillende stijl van denken/gedrag vermoedelijk zullen interageren – wat binnen hun relatie tot veel vreugde, verwarring en verdriet zal leiden.
- Vier stijlen van liefdesverslaving bespreken die worden geassocieerd met elk van deze vier primaire dimensies van persoonlijkheid.

14.00-15.15 **Masterclass 1 door John Norcross**

Psychotherapie heeft maximaal effect als die zich richt op de meest krachtige bronnen van verandering: de therapeutische relatie en de patiënt. In deze workshop worden integratieve methoden gepresenteerd waarmee psychotherapie kan worden



aangepast aan/toegesneden op individuele cliënten en hun specifieke contexten. Leer hoe u op een snelle manier 3 empirisch onderbouwde methoden kunt beoordelen en toepassen waarmee resultaten aantoonbaar verbeteren. Ontdek hoe onderzoek en praktijk samenkomen in een responsiviteit die zowel past bij de cliënt als de behandelaar.

**Aan het eind van de workshop kunnen deelnemers:**

- bepalen welke voorkeuren de cliënt heeft voor de behandeling en therapeutische relatie die tot verbetering van de resultaten leiden
- op een betrouwbare manier en binnen een minuut het stadium van verandering van een cliënt inschatten en de behandeling toesnijden op dat stadium de behandeling toesnijden op het niveau van reactantie van een cliënt en zo voor minder uitvallers zorgen.

15.15 – 15.30 **Break**

15.30 – 16.45 **Deel 2 Masterclass Helen Fischer**

15.30 – 16.45 **Deel 2 Masterclass John Norcross**

16.45– 17.15 **Wrap up of the 2 day conference : Conclusies en beschouwingen door Jim Coan.**

*Biography Jim Coan*

*James A. (Jim) Coan, PhD. Associate Professor of Clinical Psychology, is Director of the Virginia Affective Neuroscience Laboratory, and faculty adviser to the Neuroscience Graduate Program at the University of Virginia. He is the author of numerous scientific articles, as well as the author and editor of two books on the study of emotional behavior.*

*For the past 15 years he has studied the neuroscience of emotional and interpersonal behavior. His neuroscientific work on the effects of supportive social behavior has been featured in numerous media outlets, including the New York Times, National Public Radio, Time Magazine and the Discovery Channel. His hand holding experiment is rapidly becoming one of the most world renown experiments in the field of neuroscience.*

*Jim Coan is the recipient of the Janet Taylor Spence Award for Transformative Early Career Contributions from the Association for Psychological Science and the Early Career Award from the Society for Psychophysiological Research. At the congress Dr. Coan will be discussing Social Proximity and Soothing and what has become known in the field of Affective Neuroscience as Social Baseline Theory. University of Virginia.*

